

V KRAJEVNI SKUPNOSTI GOLO-ZAPOTOK

O zemlji nekdanjih kmetijsko obdelovalnih zadrug

V letu 1946 je bila v k. o. Zapotok ustanovljena kmetijsko obdelovalna zadruga. Tedaj je bilo nekaj zemlje dano državi za minimalno odškodnino, nekaj so jo kmetje prostovoljno odstopili, nekaj pa jo je bilo arondirane. O tej zemlji se sedaj govori in komentira marsikaj. Na pobudo in komentarje kmetov prejšnjih lastnikov zemlje je krajevna delegacija za Zbor krajevnih skupnosti občine Ljubljana Vič-Rudnik postavila dvojce delegatskih vprašanj:

1. Pod kakšnimi pogoji kmetje lahko dobijo rodno – produktivno zemljo nazaj v svojo last?
2. Zakaj se ta zemlja razprodaja za razne gradnje, ki se jih precej izvaja na črno in najemniško odtujaže brez da bi bila zemlja prvotno ponudena prejšnjim lastnikom zemlje, ki so to zemljo tedaj dali državi zaradi svoje zavednosti do takratne kmetijske politike naše oblasti.

Komite za kmetijstvo, gozdarstvo in preskrbo občine Ljubljana Vič-Rudnik nam je posredoval odgovor, ki so ga pripravile Ljubljanske mlekarne TOZD Posestva. Z odgovorom se niso seznanjeni vsi krajanje. Zato zadevo še vedno komentirajo po svoje.

Glede na dejstvo, da naš krajanje skrbno prebirajo časopis NASA Komuna predlagamo, da se vprašanja in odgovori objavijo v časopisu.

Vodja delegacije:
Ludvik Golob

Odgovori Ljubljanskih mlekar – TOZD Posestva:

Ad 1)
Zemljišča prvega območja lahko pridobijo z nakupom osebe, ki imajo status kmeta, zemljišča drugega območja, pa lahko kupijo, razen osebe, ki imajo status kmeta, še osebe, ki niso kmetje in do katerih imamo neposredno ali posredno zemljiške obveznosti. Vrednost zemljišč določa zapriseženi cenilec.

Ad 2)
Ljubljanske mlekarne niso razprodale zemljišč za gradnjo. Naša komisija za urejanje zemljiških zadev je na terenu k. o. Zapotok ugotovila, da so sedanje obstoječe gradnje nastale na zemljiščih, ki so jih razprodajali domačini, tudi kmetje. Po naših podatkih na družbenem zemljišču v k. o. Zapotok ni nobene črne gradnje.

POJASNILO: Na področju k. o. Zapotok je bilo skupno arondirano 142 ha zemljišč. Od tega odkupljeno in plačano 87 ha, v zakup vzeto pa 55 ha. Do sedaj je iz zakupa vrnjeno lastnikom, ki so to želeli 53 ha. Tako je v zakupu ostalo še 2 ha kmetijske zemlje. Družbena zemljišča so oddana KZ Ljubljana, TZO Vič v najem do leta 1991.

Direktor
Ljubljanskih mlekar, TOZD Posestva
Zalar Franc, oec.

ROŽMANOVCI KMETUJEJO ŽE ODKAR POMNIJO

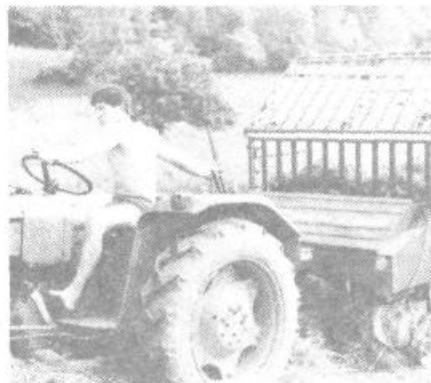
Trdi žulji za skromne denarce

Rožman, mali zaselek nedaleč od Vrzdence ali tudi Lipalnice pri Horjulu, če hočete, je za mnoge Horjulčane kakor nekakšno pozabljeno orlje gnezdo, ki se je kdove kdaj ujelo v pajčevino krute narave in divje samote. Pozabil ga je cesar in pozabili so ga graščaki in financerji, kmetje pa so tu ves čas garali in se pehali za svoj kruh in bili srečni, da jim je vsaj bog dal tisto, kar jim ni dala država.

Jože Rožmanec je zrastle s tem prgiščem pozabljenih hiš in kozolcev, kakor so zrastle jelše ob bližnji Horjulščici. Že od malega so ga vpregli v delo na domači kmetiji, na polju, senožeči, v gozdu, in delati mora tudi še danes, če hoče, da je pri hiši dovolj kruha in da kmetije sploh ne vzame hudič.

»Pa saj bi človek še z veseljem delal, če bi malo bolje plačali.« se je Jože Rožmanec ves ožgan od sonca in žilav kot dren tudi tega dne jezil pred domačo hišo na ves svet, še posebej pa na tiste zgoraj, ki so si izmislili odkupne cene za kmete, češ da so te veliko preskromne in da prav zato vse gre tako narobe. Njegova domačija s svojimi prenovljenimi gospodarskimi priveski se je kopala v vročem junjskem soncu, nekje nad Vrzdencem pa so se kot preganjane ovce trgale kope nevihtnih oblakov in pretile z novo nevihto. »Poglej, prav vse se draži – gnojila, krnila, stroji in vse to, cena živine pa tudi po pol leta ostaja ista,« je vrel iz Jožeta. »Nekaj časa sem že mislil, da bo v redu, potem pa je vse skupaj zaštekalo. Včasih je bilo po tej plati bolje; so nas vsaj 'prigmah' pustili. Plačal si davek, potem pa ni bilo nikogar več k hiši. Danes pa še vedno kdo kaj išče.«

Bolj zadovoljen je Rožmanov gospodar s kmetijskimi zadrugami: »Te si prizadevajo, da bi kaj izboljšale,« pravi, »a kaj, ko oni z vrha nič ne spustijo.« Vendar pa pri Rožmanovih nikoli niso razmišljali, da bi vzeli v rejo kako živino. V hlevu imajo trenutno 25 glav živine in enega konja, toda to je zgolj za domače potrebe. »Še tako je bolj malo, tisto z rejo je pa še slabše,« preudarno razmišlja Jože. »Tam ni računice. To svojo živino redimo, ker drugače ne gre, čeprav seve-

Mladi Albin Rožmanec je v veliko pomoč očetu pri delu na kmetiji

da tudi tu ni več pravega denarja. Če bo šlo tako naprej, naj kar računajo, da se bo počasi vse skupaj nehalo.«

Pred njegovo hišo, okoli katere so bili posejani najrazličnejši delovni priključki, pa traktor in stara katca, se je že pred tem pojavil tudi sin Albin, kajti mrva se je tega dne sušila, da je bilo veselje in bil je že čas, da gresta ponjo. Za petnajst prikolice je bilo tokrat, je zaupal Jože, ki se je malce pred tem tudi sam vrnil s senožeči.

Rožmanovci si pomagajo pri teh delih s tremi traktorji, ki pa so, kot sta povedala sobesednika (Albin je na tem, da nekoč prevzame kmetijo), že vsi izrabljeni. »Cajti so mimo, ko se je dalo še kaj novega kupiti,« je stično skomignil z rameni mladi postavni Albin.

Pri tolikšni obilici dela pri hiši ni nikoli preveč rok. Poleg Albina je tu še najstarejši sin Jože in hči Helena ter mati Francka, medtem ko bo stara mati Francka kmalu dopolnila že 92 let. Vsa ta domača delovna sila (razen babice, seveda) se spopada z 22 hektari zemljišča, od katerega so letos zasejali 3 hektare s koruzo, 80 arov pa z žitom.

»Težko je reči, kakšna bo letos letina,« je rekel gospodar Jože, preden se je skupaj z ženo, ki je pravkar prišla z njive, izgubil nekje v senu za hišo. »Pokazalo se je kar v redu, vsaj pri koruzi. Kako pa imajo drugi kmetje, pa ne vem.«

BRANKO VRHOVEC

Kmalu nova trgovina na Lavrici

Če se že krajanje Lavrice lahko pohvalijo z novim otroškim vrtcem in omrežjem kabeleske distribucije televizijskega in radijskega signala, pa pri njihovi osnovni oskrbi se vedno močno šepa. Stara utescjena Mercatorjeva trgovina ob Dolenjski cesti namreč že zdaleč ni več kos naraščajočim potrebam, pa še ta je bila v 40 letih, kolikor približno deluje, menda vzdrževana le toliko, kolikor se da vzdrževati z metlo in čunjo.

Zdaj pa se Lavricanom obeta, da se bo tudi tu premaknilo na bolje. Že letos poleti naj bi v isti zgradbi začela delati nova trgovina, ki jo bo odprla lastnica prostorov Amalija Fortuna. Po besedah simpatične lastnice bo ta bolj sodobno opremljena kot zdajšnja, bo pa seveda tudi do nje pot dolga in zavita: po izpraznitveni (10. julija), bodo morali namreč najprej prostote primerno obnoviti in opremiti in šele, ko bodo svoje rekle inšpektorji, bo lastnica dobila potrebno obrtno dovoljenje, s katerim si bo lahko nabavila trgovsko blago.

»Če bo šlo vse po načrtih, naj bi bila trgovina odprta že tam konec julija,« pravi podjetna Amalija Fortuna. »V

Stara Mercatorjevo trgovino ob Dolenjski cesti bo kmalu zamenjal nov lastnik

njej bo na voljo najrazličnejše mešano blago za potrebe krajanov, če bo potreba, pa tudi še kaj drugega. Hkrati s pridobivanjem vseh potrebnih soglasij za trgovino pa je že v teku tudi postopek za pridobitev lokacijskega dovoljenja za poseben prizidek, ki naj bi imel obliko samopostrežne trgovine. Ta naj bi bil na 77 kv. metrih, na dvorišču pred njim pa bo urejen parkirni prostor za stranke. STroške za vse to bomo seveda krili sami.

Da bi delo v novi trgovini steklo kar najbolje, bo Amalija verjetno najela tudi nekaj poklicne delovne sile: v veliko pomoč pa bodo tudi domači, s čimer se bo dejansko nadaljevala družinska tradicija. »Trgovino smo namreč pri nas nekoč že imeli, vodila pa jo je mama,« pravi Amalija Fortuna.

BRANKO VRHOVEC

PREDSTAVLJAMO VAM NAŠ KRAJ:

Samotorica nad Horjulom je najbrž eden redkih naših manjših krajev, o katerih so izčrpano pisali že v prejšnjem stoletju. Tako beremo v »Zgodovini horjulske fare« nekdanjega horjulskega kronista Jožefa Kržišnika, da je imela vasica že leta 1838 natanko 123 »duš«, da so bili ti pozabljeni bregovi in grape že od nekdaj zelo zdravi, a da je kljub temu že tedaj vse bežalo v dolino, kjer se je lažje prišlo do zasluzka. Za leto 1890 isti viri tako navajajo le še 79 »faranov«, ki pa so bili najbrž trdno odločeni, da vztrajajo na svojih krpah zemlje, pa četudi je bilo še tako težko iztisniti kaj iz njih.

Samotorško vaško jedro: se bo vas le dokopala do telefona?

SAMOTORICA

Kdaj telefon?

Koliko prebivalcev ima danes Samotorica, najbrž ne vedo niti krajanje sami; ni pa nikomur težko ugotoviti, da se je število hiš od 12, kolikor jih je bilo pred koncem prejšnjega stoletja, do danes dvignilo na vsega 16. Te so razsejane na ogromnem prostoru – od Tomince in Lešnjaka na eni strani, pa tja do dol do Pil in Male vode. Vaško jedro pa je še vedno pri krajevni cerkvi sv. Mihaela.

Prav velika raztresenost domačij Samotorčanom že od nekdaj povzroča precej težav pri med-

sebojnem komuniciranju, pa tudi pri stikih s svetom nasploh. Zdaj si že nekaj časa prizadevajo, da bi v kraj potegnili telefon, a nimajo pravega uspeha. Telefonska centrala v Horjulu je menda že preobremenjena, če bi ga hoteli dobiti z Vrhnike, pa bi morali, kot so jim dejali, že vnaprej plačati 100 starih milijard. To pa bi bil za njih seveda prehud finančni zalogaj.

»Žico smo dobili do kmeta Povleta, potem se je pa vse skupaj ustavilo,« nemočno razmišlja o problemu predsednik vaške skupnosti Peter Jerala (Tominec). »Za ta telefon bi bile prav vse tukajšnje hiše razen dveh. Tako pa zdaj iz tega najbrž ne bo nič.«

Voda iz kapnic

Tako kot telefon, bi bili Samotorčani najbrž veseli tudi vodovoda. Vse hiše razen v Mali vodi so namreč še vedno odvisne zgolj od kapnic, ki pa seveda za današnje potrebe ne morejo biti več ustrezne.

»Strokovnjaki pravijo, da bi bila vodovodna napeljava tu gori tehnično izvedljiva, le da bi bili precejšnji stroški,« razglablja preprosto Peter Jerala, ki je tudi sam prizadeven kmet. »Za Kožljekom smo že enkrat nekaj merili, in če bi bili deležni širše družbene pomoči, bi se gotovo dalo kaj narediti. Razen rezervoarja in zajetja, ki zahtevata strokovno pomoč, bi namreč tako ali tako vse drugo delali sami.«

Da bi krajanom Samotorice uspel ta podvig, ni nobenega dvoma, pa čeprav ima večina gospodarjev na grbi že po šestdeset ali celo več let. Nedavno na primer so sami obnovili vaško cerkev, lani pa so uredili tudi cesto od cerkve do kmeta Cankarja. Pri obnovi stare renesančne cerkve (z gotiskim zvonikom) so sploh pokazali enkratno zavzetost: sami so dali ves les za oder in sami prispevali tudi nekaj denarja, druga potrebna gmotna sredstva pa so nabrali od drugod. Sama obnovitvena dela je izvajal Ivan Dolinar z Briš.

Meka za vikendaše

Marsikaj bi se še našlo na Samotorici, s čimer bi se krajanje lahko pohvalili. Marsikaj pa je tudi zastalo pa pol poti. Tako je na primer na tamkajšnjih valovitih pobočjih in bregovih nekoč že zazivila zimska rekreacija, ko pa je umrl njen glavni pobudnik, učitelj Rudi Samec, je vse skupaj zaspalo. Tudi izletniki iz doline so včasih pogosteje prihajali sem gor, zdaj pa jih bolj primamlja bližnja Korena s kmetijo odprtih vratnih, ki jo je odprl kmet Štefan Kožjek. Vendar pa tu še vedno ostaja veliko vikendašev, ki uživajo v nesklajeni tišini mičnih gozdov in drugih biscrov, ki jih ponuja tukajšnja prelestna narava.

Branko Vrbovec

Klekanje je tudi na Samotorici eden najljubših konjičkov